

نقش واسطه ای خود تعیین گری در رابطه بین ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه

عباس قلتاش^۱

(۱) دانشیار گروه علوم تربیتی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

*نویسنده مسئول: Abbas.Gholtash@iau.ac.ir

تاریخ پذیرش مقاله ۱۴۰۲/۱۱/۱۰

تاریخ دریافت مقاله ۱۴۰۲/۰۹/۱۰

چکیده

هدف از این پژوهش تعیین نقش میانجی خود تعیین گری در رابطه بین ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه می باشد. روش تحقیق بر حسب هدف کاربردی و بر حسب نحوه گرد آوری داده ها توصیفی از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهرستان شهریار بود که تعداد آنها در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بیش از ۱۰۰۰ نفر بوده است. روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای بود و حجم نمونه لازم ۲۷۸ نفر بر اساس جدول مورگان انتخاب شد. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه خود تعیین گری دسی وریان، (۱۹۸۵) پرسشنامه جو مدرسه توسط پاشیاردیس (۲۰۰۰) مقیاس اشتیاق تحصیلی فردریکز، بلومفیلد، پاریس (۲۰۰۴) بوده است. پایایی پرسشنامه ها با روش آلفای کرونباخ و ضریب بالای ۷۵٪ مورد تایید قرار گرفت. برای تحلیل داده ها از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل مسیر استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که خود تعیین گری در رابطه بین ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه نقش میانجی دارد. لذا نتیجه گرفته می شود که با فراهم سازی زمینه ارتقای ادراک مطلوب تر از جو مدرسه و کمک به ارتقای خودتعیین گری دانش آموزان می توان اشتیاق آنها را به مدرسه و فرایندهای یاددهی-یادگیری بیشتر ارتقاء داد.

کلید واژگان: خودتعیین گری، ادراک از جو مدرسه، اشتیاق تحصیلی

فرآیند یاددهی یادگیری را کاهش داد (دی فابیو و کنی، ۲۰۱۸).

مقدمه

اشتیاق تحصیلی دانش آموزان به میزان متفاوتی بستگی به عوامل مختلفی دارد، مانند شرایط خانوادگی، انگیزه های شخصی، محیط آموزشی، موفقیت در درس ها، تعاملات اجتماعی و ... اما عواملی همچون ارتباط مثبت با معلم، تشویق، اعتماد به نفس، خودانگیزگی و اهداف شخصی می توانند برای افزایش اشتیاق تحصیلی مفید باشند. عواملی مثل فشار اجتماعی، نارضایتی از شیوه آموزش، نبود هدف مشخص، ناتوانی در فهم درس ها، فاصله بین سطح دانش و مطالب ارائه شده، بیشترین علل کاهش

اشتیاق تحصیلی را می توان به عنوان میزان زمان و تلاشی که دانش آموزان جهت فعالیت های علمی سرمایه گذاری می کنند، تعریف کرد. همچنین، اشتیاق تحصیلی به عنوان انرژی فیزیکی و روانشناختی که دانش آموزان بر روی تجربه های تحصیلی متمرکز می کنند، تعریف شده است. اگر بتوان دانش آموزان را هرچه بیشتر مشتاق مسائل تحصیلی و تکالیف یادگیری کرد، بیشتر می توان احتمال بروز رفتارهای ناهنجار و آسیب رسان و مخل

باعث ایجاد محیطی سرشار از استرس، اضطراب و سوء ظن می شود. در جو مدرسه سالم و مطلوب دانش آموزان از کار با یکدیگر لذت می برند، تمایل به برقراری روابط صمیمانه و حمایت گرانه نسبت به یکدیگر دارند و نسبت به هم احساس تعهد می کنند (لورنت و همکاران، ۲۰۲۱).

یکی دیگر از متغیرهایی که ممکن است در بسیاری از زمینه ها باعث بهبود و اشتیاق تحصیلی دانش آموزان در محیط های آموزشی گردد، خودتعیین گری است، نظریه خودتعیین گری روی آوردی مرتبط با انگیزه و عملکرد اجتماعی افراد است که نقش نیازهای اساسی روانشناختی را به عنوان سرمایه های انگیزشی ذاتی نمایان می سازد و حمایت کردن از این نیازها، منجر به تسهیل عملکرد فردی و سازش یافتگی اجتماعی افراد می شود. رفتار خودتعیین گر اشاره به اعمال ارادی دارد که فرد را قادر می سازد به عنوان عاملی اولیه و مهم در زندگی خود عمل کند تا بتواند کیفیت زندگی خود را حفظ کرده و ارتقا دهد. همچنین، خودتعیین گری را می توان به عنوان توانایی فرد در تشخیص و کسب اهداف براساس شناخت و ارزشمند دانستن خود تعریف کرد. به عبارت دیگر، خودتعیین گری را می توان به عنوان مجموعه ای از رفتارها و توانش ها در نظر گرفت که برگرفته از محیط های خانه و مدرسه است و افراد را قادر می سازد در زندگی به طور مستقل تصمیم گیری کرده و مسائل و مشکلات خود را حل و فصل نمایند (ریان و همکاران، ۲۰۱۹). در نظریه خود تعین گری فرض بر این است که افراد با برآوردن سه نیاز روانشناختی ذاتی انگیزه رشد و تغییر پیدا می کنند: نیاز به خودمختاری (احساس تایید خود و خودمختاری)، نیاز به وابستگی (احساس دوست داشتن و ارتباط) و نیاز به شایستگی (احساس موثر و توانا بودن). در طول یک تکلیف یادگیری، این سه نیاز ذاتی باید ارضا شود تا انگیزه دانش آموزان تضمین شود (چیو، ۲۰۲۱ a و b، ۲۰۲۱).

اشتیاق تحصیلی هستند. برای افزایش اشتیاق تحصیلی، بهتر است دانش آموزان با توجه به نیازها و علاقه های شخصی خود، اهدافی را در نظر بگیرند و سعی کنند با کمک معلم و خانواده، این اهداف را دنبال کنند (قادری و همکاران، ۱۴۰۰). از طرفی یکی از عوامل موثر در موفقیت و عملکرد تحصیلی، اشتیاق تحصیلی است که به علاقه و کیفیت تلاشی اشاره دارد که فراگیران برای انجام فعالیت های تحصیلی و تحقق اهداف آموزشی از خود نشان می دهند (متزگر و همکاران، ۲۰۲۰). بر این اساس اشتیاق تحصیلی سازه ای چندبعدی شامل ابعاد شناختی، انگیزشی و رفتاری است که اشتیاق شناختی به تمایل جهت استفاده از راهبردهای یادگیری شناختی و فراشناختی، اشتیاق انگیزشی به دوست داشتن محیط آموزشی و علاقه جهت انجام فعالیت های آموزشی و اشتیاق رفتاری به حضور فعال و همراه با شور و شوق در محیط آموزشی اشاره دارد (ژانگ و همکاران، ۲۰۱۸).

فراگیران دارای اشتیاق تحصیلی بالا برخلاف فراگیران دارای اشتیاق تحصیلی پایین رغبت بیشتری از خود برای صرف زمان و تلاش جهت انجام فعالیت های تحصیلی نشان می دهند، در انجام چنین تکالیفی خودکارآمدی و خودپنداره مناسب تر و مثبت تری دارند و در مواجهه با چالش های تحصیلی از راهبردهای مقابله ای مناسب استفاده می کنند.

یکی از عوامل موثر بر اشتیاق تحصیلی، جو مدرسه است. که به جنبه های اجتماعی و روانشناختی و شکل فیزیکی محیط یادگیری (مدرسه) اطلاق می شود که شامل اعضاء مدرسه، تعاملات و ارتباطات، ارزش ها و هنجارها و رشد و توسعه اعضاء می باشد. جو مدرسه نوعی راهبرد در جهت پیشرفت، امنیت و حمایت است که ناظر بر محیط منظم، فرهنگ و همکاری همه اعضاء آن است (ریواس و همکاران، ۲۰۱۸).

جو سالم و سازنده در هر سازمانی از جمله مدارس باعث بهبود روابط درون سازمانی، ارتباط صمیمانه و نزدیکی افراد می شود، در مقابل جو ناسالم و نامطلوب

وجود دارند که به نوعی روابط این متغیرها را با عوامل اثرگذار بر موفقیت و عملکرد تحصیلی بررسی کرده‌اند. برای مثال زو و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهش خود به بررسی تأثیر سازگاری یادگیری بر اشتیاق تحصیلی انگلیسی دانش‌آموزان دبیرستانی چینی: نقش‌های واسطه‌ای زنجیره‌ای اضطراب زبان خارجی و خودکارآمدی یادگیری انگلیسی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که سازگاری یادگیری، اضطراب زبان خارجی و خودکارآمدی یادگیری انگلیسی نقش کلیدی در اشتیاق تحصیلی انگلیسی دانش‌آموزان دبیرستانی چینی دارند.

چن و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهش خود به بررسی شخصیت فعال و اشتیاق تحصیلی: اثرات میانجی روابط معلم و دانش‌آموز و خودکارآمدی تحصیلی پرداختند. نتایج نشان داد که بین شخصیت فعال و اشتیاق تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مشخص شد که روابط معلم و دانش‌آموز و خودکارآمدی تحصیلی به طور جداگانه بین شخصیت فعال و اشتیاق تحصیلی واسطه هستند. لان یانگ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر حمایت مدرسه بر اشتیاق مدرسه با خودتعیین به عنوان یک میانجی در دانش‌آموزان با نیازهای ویژه پرداختند. نتایج نشان داد که حمایت مدرسه از طریق خودتعیین‌گری به عنوان میانجی، تأثیر غیرمستقیم معناداری بر اشتیاق مدرسه دارد. همبستگی بین حمایت مدرسه، خودمختاری و مشارکت مدرسه همگی مثبت و معنادار است، در حالی که حمایت همسالان با اشتیاق مدرسه همبستگی نداشت. چيو (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان پشتیبانی دیجیتالی برای مشارکت دانش‌آموزان در یادگیری ترکیبی بر اساس تئوری خودتعیین‌گری به این نتیجه رسیده است که در مقایسه با حمایت معلمان، پشتیبانی دیجیتالی دانش‌آموزان را با برآوردن نیازهایشان بهتر درگیر یادگیری ترکیبی می‌کند. زارع، فرخی و رسا (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان اثربخشی آموزش مهارت‌های خودتعیین‌گری بر خود پنداره تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پسر، به این نتیجه دست یافتند که آموزش مهارت‌های

بنابراین به نظر می‌رسد آموزش توانش‌های خودتعیین‌گری احتمالاً قادر خواهد بود میزان درگیری دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری را ارتقاء دهد، به عبارت دیگر، میزان زمان صرف شده برای تکالیف و تکمیل تکالیف منزل و همچنین، شرکت داوطلبانه فراگیر در کلاس و شرکت در کلاس‌های فوق برنامه را بهبود خواهد بخشید. از طرف دیگر، خودتعیین‌گری به عنوان عاملی در نظر گرفته می‌شود که با برخورداری از آن، افراد فارغ از تأثیر عوامل بیرونی با اختیار و آزادانه به تصمیم‌گیری و انتخاب نوع کیفیت زندگیشان می‌پردازند. به طور کلی، برخی پژوهشگران با توجه به تعاریف خودتعیین‌گری، اظهار می‌کنند که خودتعیین‌گری عبارت است از مجموعه‌ای از توانش‌ها، دانش‌ها و باورهایی که به فرد این توانایی را می‌دهد تا در جهت‌گیری اهداف، خودنظم‌جویی و رفتار مستقلانه درگیر شود و احتمالاً رفتارهای مخرب و آسیب‌رسان در فرآیند یاددهی و یادگیری در فرایند آموزشی در محیط‌های تحصیلی کاهش خواهد یافت (اوگا بالدوین و همکاران، ۲۰۱۷).

خودتعیین‌گری در توسعه دانش‌آموزی و افزایش اعتماد به نفس و ایجاد هیجان و انگیزه در دانش‌آموزان بسیار مؤثر است. با این رویکرد، دانش‌آموزان احساس خودآگاهی و مسئولیت‌پذیری بیشتری می‌کنند و به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با توجه به علایق، توانایی‌ها و اهداف شخصی خود، مسیر تحصیلی خود را انتخاب کنند. برای پیاده‌سازی خودتعیین‌گری در یک محیط آموزشی، ابتدا باید به دانش‌آموزان مشاوره‌های لازم را ارائه داد و روش‌هایی برای ارزیابی توانایی‌ها، علایق و اهداف شخصی آنها را بررسی کرد. سپس، باید به دانش‌آموزان فرصت‌هایی برای انتخاب درس‌ها و رشته‌های مختلف در اختیار آنها قرار داد (سعید، ۱۳۹۸).

تعیین روابط همبستگی خودتعیین‌گری و ادراک از جو مدرسه و اشتیاق تحصیلی کمتر در یک پژوهش دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفته است اما تحقیقاتی

روش شناسی

روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بوده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهرستان شهریار در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ بوده اند که تعداد آنها بیش از ۱۰۰۰ نفر گزارش شد. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای و با استناد به جدول کرجسی و مورگان تعداد ۲۷۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند.

به منظور جمع آوری داده ها و اطلاعات به منظور پاسخگویی به اهداف تحقیق از پرسشنامه استفاده شد:

پرسشنامه خودتعیین گری: پرسشنامه ۲۱ سوالی خود تعیین گری دسی وریان، (۱۹۸۵) دارای ۳ خرده مقیاس خود مختاری، شایستگی و ارتباط می باشد که با طیف لیکرت ۵ درجه ای خیلی زیاد=۵، زیاد=۴، نظری ندارم=۳، کم=۲، خیلی کم=۱، تنظیم شده است.

پرسشنامه ادراک از جو مدرسه: پرسشنامه جو مدرسه توسط پاشیاردیس (۲۰۰۰) طراحی شده است، درای ۳۰ سوال می باشد.

اشتیاق تحصیلی: مقیاس اشتیاق تحصیلی توسط فردریکز، بلومفیلد، پاریس (۲۰۰۴)، ساخته شده که دارای ۱۵ گویه است که این گویه ها؛ سه خرده مقیاس رفتاری، عاطفی و شناختی را اندازه گیری می کند.

در این پژوهش برای کسب اطمینان از اعتبار ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است که بعد از توزیع ۳۰ پرسشنامه، پایایی متغیرهای پرسشنامه محاسبه و در جدول زیر گزارش شده است:

خودتعیین گری بر خود پنداره تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع پنجم ابتدایی شهر یاسوج تاثیر دارد. عبدالملکی، پیرانی و زنگنه (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان طراحی مدل خودتنظیمی تحصیلی بر اساس نیازهای بنیادین روانشناختی و الگوی ارتباطی خانواده با میانجی گری تحول مثبت نوجوانی و اشتیاق تحصیلی به این نتیجه دست یافتند که تحول مثبت نوجوانی و اشتیاق تحصیلی بین خودتنظیمی تحصیلی با اساس نیازهای بنیادین روانشناختی و الگوی ارتباطی خانواده نقش میانجی دارند.

با توجه به کاهش اشتیاق تحصیلی در بین دانش آموزان، والدین و مدارس همواره در جست و جوی راه هایی برای حل این افت اشتیاق تحصیلی می باشند. این که آیا جو باز و مناسب مدارس و احساس تعلق به مدرسه می تواند تاثیر مثبتی بر اشتیاق تحصیلی در دانش آموزان داشته باشد و در این میان نقش خود تعیین گری چگونه است؟ سوال اساسی این پژوهش است.

فرضیه های تحقیق عبارتند از:

خود تعیین گری در رابطه بین ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه نقش میانجی دارد.

ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد.

ادراک از جو مدرسه با خود تعیین گری دانش آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد.

خود تعیین گری با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد.

جدول ۱. ضرایب پایایی ابزارهای جمع آوری اطلاعات

متغیر	آلفای کرونباخ
خود تعیین گری	۰/۷۲۲
ادراک از جو مدرسه	۰/۷۸۴
اشتیاق تحصیلی دانش آموزان	۰/۸۳۴

یافته‌ها

ابتدا پیش شرط استفاده از آزمون پارامتریک بررسی شده است. با توجه به جدول ۲ داده‌های مربوط به آزمون کولموگروف-اسمیرنف متغیرهای اصلی تحقیق مشاهده می‌شود که مقدار سطح معنی داری بدست آمده برای هر متغیر کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه فرض صفر پذیرفته می‌شود.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح استنباطی جهت بررسی توزیع نرمال بودن فراوانی متغیرها از آزمون کلموگروف اسمینروف، و برای برآورد پایایی پرسشنامه‌ها از آلفای کرونباخ و جهت آزمون فرضیه‌ها از آزمون ضریب همبستگی و تحلیل مسیر به کمک نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد.

جدول ۲- آزمون کولموگروف-اسمیرنف

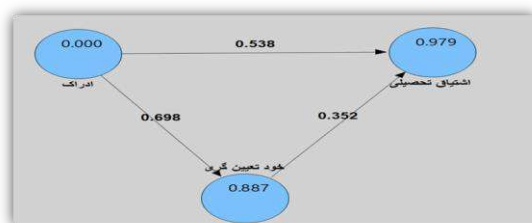
متغیرها	تعداد	سطح معنی داری
خود تعیین‌گری	۲۷۸	۰/۰۰۰
ادراک از جو مدرسه	۲۷۸	۰/۰۰۰
اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان	۲۷۸	۰/۰۰۰

مثبت بودن به ترتیب نشان دهنده کیفیت مطلوب مدل اندازه‌گیری و کیفیت مطلوب مدل معادلات ساختاری است. مثبت بودن شاخص نیکویی برازش GOF برازش کلی مدل را نشان می‌دهد. این شاخص به صورت میانگین R^2 و متوسط مقادیر اشتراکی از طریق فرمول زیر محاسبه می‌گردد. از آنجایی که این مقدار به دو شاخص مذکور وابسته است، حدود این شاخص بین صفر و یک بوده و وتزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰، ۰،۰۱، ۰،۲۵ و ۰،۳۶ را به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی نمودند. حصول مقدار ۰،۴۸۱ برای GOF ، برازش بسیار مناسب مدل را تأیید می‌کند. نمودار ۱ نمایان‌گر میزان رابطه بین متغیرهای تحقیق است.

با مشاهده جدول می‌توان نتیجه گرفت هیچ کدام از متغیرها در نمونه مورد بررسی دارای توزیع نرمال نمی‌باشد و لذا برای ادامه کار باید از روشی که نسبت به نرمال بودن داده‌ها حساس نیست استفاده شود که در این پژوهش تحلیل مسیر مبتنی بر $Smart PLS$ که قویترین نرم‌افزار در این مورد است صورت گرفته است.

برآزش کلی مدل با معیار نیکویی برازش (GOF)

از شاخص GOF می‌توان برای ارزیابی برازش مدل اندازه‌گیری و مدل معادلات ساختاری در تحلیل‌های PLS استفاده کرد. این شاخص خود به دو قسمت شاخص اشتراک و شاخص افزونگی تقسیم می‌شود.

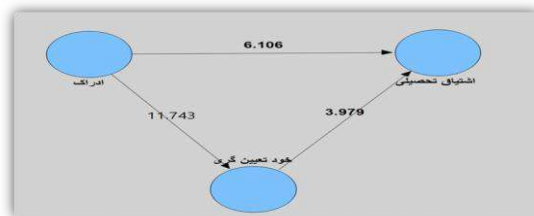

شکل ۱. مدل تحقیق در حالت استاندارد

باشند. به این معنی که اگر در آزمون t عددی بین ۱/۹۶ و ۱/۹۶- باشد بی معنا خواهد بود.

بررسی مدل تحقیق در حالت اعداد معنی داری

با استفاده از این حالت می توان به معنی دار بودن ارتباط بین متغیرهای تحقیق پی برد. در این حالت اعدادی معنی دار خواهند بود که خارج از بازه (۱/۹۶ و -۱/۹۶)

شکل ۲. آزمون مدل تحقیق (حالت اعداد معنی داری)

با توجه به مدل تحقیق در حالت اعداد معنی داری، مشاهده می شود که میزان آماره ی t بین دو متغیر خود تعیین گری و اشتیاق تحصیلی دانش آموزان برابر ۳/۹۷۹ است و از آن جا که این مقدار در خارج از بازه ی [۱/۹۶ و -۱/۹۶] قرار دارد این فرضیه تایید می شود با توجه به ضریب استاندارد هم می توان گفت که میزان نقش خود تعیین گری بر اشتیاق تحصیلی دانش آموزان برابر با ۰/۳۵۲ است.

فرضیه اصلی:

خود تعیین گری در رابطه بین ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه شهرستان شهریار نقش میانجی دارد.

برای برآورد نقش میانجی بین دو متغیر از رابطه زیر استفاده می شود.

$$Z - \text{Value} = \frac{a * b}{\sqrt{(b^2 * s_a^2) + (a^2 * s_b^2) + (s_a^2 * s_b^2)}}$$

که در این رابطه:

A: ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی

B: ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته

Sa: خطای استاندارد مسیر متغیر مستقل و میانجی

فرضیه های تحقیق:

۱- ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد.

با توجه به مدل تحقیق در حالت اعداد معنی داری، مشاهده می شود که میزان آماره ی t بین دو متغیر ادراک از جو مدرسه و اشتیاق تحصیلی دانش آموزان برابر ۶/۱۰۶ است و از آن جا که این مقدار در خارج از بازه [۱/۹۶ و -۱/۹۶] قرار دارد، این فرضیه تایید می شود با توجه به ضریب استاندارد هم می توان گفت که میزان نقش ادراک از جو مدرسه بر اشتیاق تحصیلی دانش آموزان برابر با ۰/۵۳۸ است.

۲- ادراک از جو مدرسه با خود تعیین گری دانش آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد.

با توجه به مدل تحقیق در حالت اعداد معنی داری، مشاهده می شود که میزان آماره ی t بین دو متغیر ادراک از جو مدرسه و خود تعیین گری دانش آموزان برابر ۱۱/۷۴۳ است و از آن جا که این مقدار در خارج از بازه ی [۱/۹۶ و -۱/۹۶] قرار دارد این فرضیه تایید می شود با توجه به ضریب استاندارد هم می توان گفت که میزان نقش ادراک از جو مدرسه بر خود تعیین گری دانش آموزان برابر با ۰/۶۹۸ است.

۳- خود تعیین گری با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد.

Sb: خطای استاندارد مسیر متغیر میانجی و وابسته بعد از محاسبه رابطه فوق اگر مقدار Z از ۰.۰۵ کوچکتر باشد، اثر غیرمستقیم مشاهده‌شده از نظر آماری معنادار است که در اینجا با توجه به مقادیر a و b و Sa و Sb مقدار Z برابر ۰.۰۲۱ می‌شود. لذا فرض تاثیر دار بودن نقش میانجی خود‌تعیین‌گری در رابطه بین ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان داد که ادراک از جو مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد. همانطور که مشاهده شد این رابطه از نوع مثبت و معنی‌دار بود اما با نگاه به گویه‌های برآورد‌کننده ادراک از جو مدرسه می‌توان پی برد گویه "تا چه اندازه احساس می‌کنید آموزش دریافت شده به توسعه مسیر شغلی شما کمک می‌کند؟" دارای کمترین میانگین است که نشان می‌دهد متاسفانه دانش‌آموزان آموزش‌های مدرسه را کاربردی نمی‌دانند و حس مثبت و خوبی نسبت به آن ندارند که بخش عظیمی از حس ناامیدی ناشی از خیل عظیم فارغ‌التحصیلان بیکار در کشور می‌باشد و باعث می‌شود دانش‌آموزان احساس کنند هر چقدر هم که نسبت به مباحث درسی حساس باشند باز هم برای آن‌ها فایده‌ای به همراه نخواهد داشت. لازم به ذکر است نتیجه این فرضیه با تحقیق جروم و همکاران^۱ در سال ۲۰۲۱ از میان تحقیقات خارجی همسو می‌باشد.

همچنین نتایج نشان داد که ادراک از جو مدرسه با خود‌تعیین‌گری دانش‌آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد. هر چند این رابطه مثبت و معنی‌دار بوده است اما با نگاه به گویه‌های برآورد‌کننده خود‌تعیین‌گری مشاهده می‌شود که گویه "من در بیان عقاید و دیدگاه‌های خود در موقعیتی که هستم، راحت‌تر دارم" دارای کمترین میانگین است که نشان می‌دهد جو حاکم بر مدرسه برای دانش‌آموزان رضایت‌بخش نیست و آن‌ها نمی‌توانند به

هر علتی آنچه در ذهنشان می‌گذرد را راحت بیان کنند که البته ناگفته پیداست که یکی از دلایل اصلی ناهنجاری‌های اجتماعی و شخصی و اعتیاد و امثال آن ناشی از همین عدم ابراز عقاید و یا مخالفت‌های کورکورانه است که حس خشم و یا تنهایی و افسردگی را برای نوجوانان به ارمغان خواهد آورد. لازم به ذکر است نتیجه این فرضیه با تحقیق سعید در سال ۱۳۹۸ از میان تحقیقات داخلی و همچنین مانزانو همکاران^۲ در سال ۲۰۲۱ از میان تحقیقات خارجی همسو می‌باشد.

خود‌تعیین‌گری با اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه ارتباط معناداری دارد. وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین این دو متغیر اثبات شده اما با نگاه به گویه‌های برآورد‌کننده اشتیاق تحصیلی می‌توان مشاهده کرد گویه "تلاش می‌کنم برنامه‌های تلویزیون را که در باره فعالیت‌های ما در مدرسه را تماشا کنم" دارای کمترین میانگین است که نشان می‌دهد دانش‌آموزان احتمالاً بعد از اتمام ساعت مدرسه علاقه چندانی به فعالیت‌های آموزشی ندارند و ترجیح می‌دهند وقت خود را به نوعی به سرگرمی و تفریح بگذرانند که البته طبیعی نیز به نظر می‌رسد.

اگر بتوان دانش‌آموزان را هرچه بیشتر مشتاق مسائل تحصیلی و تکالیف یادگیری کرد، بیشتر می‌توان احتمال بروز رفتارهای ناهنجار و آسیب‌رسان و مخمل‌فرآیند‌یاددهی یادگیری را کاهش داد. یکی از برنامه‌هایی که ممکن است در بسیاری از زمینه‌ها باعث بهبود و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان در محیط‌های آموزشی گردد، خودتعیین‌گری است، نظریه خودتعیین‌گری روی آوردی مرتبط با انگیزه و عملکرد اجتماعی افراد است که نقش نیازهای اساسی روانشناختی را به عنوان سرمایه‌های انگیزشی ذاتی نمایان می‌سازد و حمایت کردن از این نیازها، منجر به تسهیل عملکرد فردی و سازش‌یافتگی اجتماعی افراد می‌شود. آموزش‌توانش‌های خودتعیین‌گری احتمالاً قادر خواهد بود میزان درگیری دانش‌آموزان

² Manzano-Sánchez, David, Alberto Gómez-Mármol, Alfonso Valero-Valenzuela, and José F. Jiménez-Parra

¹ Jerome St-Amand, Jonathan Smith, Aziz Rasmy

تعارض منافع

این پژوهش فاقد مصادیق تعارض منافع بوده است.

منابع

سعید، نسیم. (۱۳۹۸). تاثیر یادگیری ترکیبی بر خودتعیین گری و اشتیاق تحصیلی دانشجویان. رویکردهای نوین آموزشی، ۱۴(۲): ۶۷-۸۶.

زارع، یعقوب.، فرخیف علیرضا و رسا، احمد. (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان اثربخشی آموزش مهارت های خودتعیین گری بر خود پنداره تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان پسر. فصلنامه مطالعات روانشناختی نوجوان و جوان، ۲(۱): ۳۱۷-۳۰۴.

عبدالملکی، شهریار.، پیرانی، ذبیح و زنگنه، فیروزه. (۱۴۰۲). طراحی مدل خودتنظیمی تحصیلی بر اساس نیازهای بنیادین روانشناختی و الگوی ارتباطی خانواده با میانجی گری تحول مثبت نوجوانی و اشتیاق تحصیلی. مطالعات روانشناختی نوجوان و جوان، ۴(۶): ۸۹-۷۶.

قادری، مظفر و موسی، خلیل و بخشش، مریم (۱۴۰۰). پیش بینی اشتیاق به تحصیل براساس حمایت تحصیلی و امید به تحصیل دربین دانش آموزان مقطع اول متوسطه شهرستان ثلاث باباجانی، دومین کنفرانس بین المللی فقه، حقوق، روانشناسی و علوم تربیتی در ایران و جهان اسلام، تهران.

Chiu, T. K. F. (2021a). Applying the Self-determination theory (SDT) to explain student engagement in online learning during the COVID-19 pandemic. *Journal of Research on Technology in Education*, 4, 1-17.

Chiu, T. K. F. (2021b). Student engagement in K-12 online learning amid COVID-19: A qualitative approach from a self-determination theory perspective. *Interactive learning environments*.

Chiu, T. K. F. (2021). Digital support for student engagement in blended learning based on self-determination theory. *Computers in Human Behavior* 124 (2021) 106909.

Di Fabio, A., & Kenny, M. E. (2018). Academic relational civility as a key resource

در فرآیند یادگیری را ارتقاء دهد، به عبارت دیگر، میزان زمان صرف شده برای تکالیف و تکمیل تکالیف منزل و همچنین، شرکت داوطلبانه فراگیر در کلاس و شرکت در کلاس های فوق برنامه را بهبود خواهد بخشید. از طرف دیگر، خودتعیین گری به عنوان عاملی در نظر گرفته می شود که با برخورداری از آن، افراد فارغ از تأثیر عوامل بیرونی با اختیار و آزادانه به تصمیم گیری و انتخاب نوع کیفیت زندگیشان می پردازند. یکی دیگر از عوامل مؤثر و مرتبط با اشتیاق تحصیلی یادگیرندگان، ادراک از جو مدرسه است. دنیای پیچیده و پرشتاب امروز نیازمند مهارت های فردی و اجتماعی گوناگون است که والدین نمی توانند همه آنها را به فرزند خود بی آموزند. مدرسه این مهم را از طریق ساختاری کوچکتر به نام کلاس انجام می دهد. کلاس درس مکانی اجتماعی است و حضور و تعامل دانش آموزان با همسالانشان در این محیط، سبب می شود که استعدادها یا مشکلات و ضعف های آنها آشکار شود یا کاهش یا افزایش یابد.

در انجام این پژوهش موازین اخلاقی همچون رعایت امانت در استفاده از منابع علمی و استناددهی صحیح صورت گرفته است. پرسشنامه های مرتبط با متغیرها به صورت فاقد نام و مشخصات پاسخ دهندگان توزیع و جمع آوری شد تا اصل محرمانگی پاسخ ها رعایت شود. یکی از محدودیت های قابل ذکر در این پژوهش این است که جامعه آماری این پژوهش شامل دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهرستان شهریار بوده است و در تعمیم نتایج به مابقی دانش آموزان باید جانب احتیاط رعایت شود.

بر اساس نتایج حاصل شده پیشنهاداتی مطرح می شود امید است که مورد توجه قرار گیرد: مدیران و دبیران، مشاوران در مدارس متوسطه زمینه ابراز وجود، مشارکت موثر و تمرین مهارت های اجتماعی، ارتباطی و... را فراهم سازند تا دانش آموزان ادراک بهتری از فضای مدرسه داشته باشند و اشتیاق آنها برای حضور موثر در فعالیت های یاددهی - یادگیری بیشتر شود.

Oga-Baldwin, W. Q., Nakata, Y., Parker, P., & Ryan, R. M. (2017). Motivating young language learners: A longitudinal model of self-determined motivation in elementary school foreign language classes. *Contemporary Educational Psychology*, 49, 140-150.

Reaves, S., McMahon, S. D., Duffy, S. N., & Ruiz, L. (2018). The test of time: A meta-analytic review of the relation between school climate and problem behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 39, 100–108.

Ryan, R. M., Ryan, W. S., Di Domenico, S. I., & Deci, E. L. (2019). The CHAPTER6 Nature and the Conditions of Human Autonomy and Flourishing. *The Oxford Handbook of Human Motivation*, 15-89.

Xu Wang, Yan-ling Liu, Bin Ying & Jie Lin.(2023). The effect of learning adaptability on Chinese middle school students' English academic engagement: The chain mediating roles of foreign language anxiety and English learning self-efficacy. *Curr Psychol* 42, 6682–6692 (2023). <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02008-8>

Zhang Y, Qin X, Ren P. (2018). Adolescents' academic engagement mediates the association between Internet addiction and academic achievement: The moderating effect of classroom achievement norm. *Computers in Human Behavior*, 89: 299-307.

for sustaining well-being. *Sustainability*, 10(6), 1914.

Jerome St-Amand, Jonathan Smith, Aziz Rasmy.(2021). Empirical Validation of a Model for Predicting Students' Sense of Belonging and School Engagement as a Function of Classroom Management Practices. *IJEP – International Journal of Educational Psychology* Vol. 11 No.2, pp. 94-124.

Lan Yang ,Hiu-Man Chiu ,Kuen-Fung Sin &Ming Lui (2020) The Effects of School Support on School Engagement with Self-Determination as a Mediator in Students with Special Needs, *International Journal of Disability, Development and Education*, Volume 69, 2022 - Issue 2, 399-414

Llorent VJ, Farrington DP, Zych I.(2021). School climate policy and its relations with social and emotional competencies, bullying and cyberbullying in secondary education. *Revista de Psicodidáctica* 26 (2021) 35–44.

Manzano-Sánchez, David, Alberto Gómez-Mármol, Alfonso Valero-Valenzuela, and José F. Jiménez-Parra (2021). School Climate and Responsibility as Predictors of Antisocial and Presocial Behaviors and Violence: A Study towards Self-Determination Theory. *Behav Sci*, Vol 17;No, 11(3):36. doi: 10.3390/bs11030036.

Metzger I W, Cooper S M, Griffin C B, et all. (2020). Parenting profiles of academic and racial socialization: Associations with academic engagement and academic self-beliefs of African American adolescents. *Journal of School Psychology*, 82: 36-48.

Quarterly Journal of Educational Psychology Skills
Islamic Azad University Tonekabon Branch
Vol. 14, No. 4, winter 2024, No 56

Journal of Educational
Psychology

The mediating role of self-determination in the relationship between perception of school atmosphere and academic enthusiasm of secondary school students

Abbas Gholtash¹

1) Associate Prof, Department of Educational sciences, Marvdasht Branch , Islamic Azad University, Marvdasht, Iran

Abstract

The purpose of this research was to determine the mediating role of self-determination in the relationship between perception of school atmosphere and academic enthusiasm of secondary school students. The research method was descriptive of the correlation type. The statistical population of this research included high school female students of Shahriar city, whose number was more than 1000 in the academic year of 2022-2023. The stratified random sampling method and the required sample size of 278 people was selected based on Morgan's table. The data collection tool was Gary DeVarian's (1985) self-determination questionnaire, the school atmosphere questionnaire by Pashiardis (2000), and Fredericks' academic enthusiasm scale, Blumenfield, Paris (2004). Reliability of questionnaires with Cronbach's alpha method and coefficient above 75. It was approved. Pearson's correlation coefficient test and path analysis were used to analyze the data. The results indicate that self-determination plays a mediating role in the relationship between perception of school atmosphere and academic enthusiasm of secondary school students in Shahryar city. there for concluded that by providing the environment to improve the perception of the school atmosphere and helping to improve the self-determination of students, their passion for school and teaching-learning processes can be further improved.

Keywords: self-determination, perception of school atmosphere, academic enthusiasm
